

КЛЮЧОВЕ ЗАПИТАННЯ

Яким чином сучасна імміграція впливає на різні сфери суспільного життя в Україні?

Основні поняття, ідеї: іммігрант, нелегальний іммігрант, біженець, етнічні та расові стереотипи, ксенофобія, расизм, інтеграція, толерантність

ЗАВДАННЯ ► Джерело 1

★ Ознайомтеся із даними щодо кількості іммігрантів в Україні (Джерело 1). Зверніть увагу на зміну чисельності окремих етнічних груп у перше десятиліття незалежності України. Чим зумовлені ці зміни? Відповідь обґрунтуйте.

★ Спробуйте пояснити, чому значна частина іноземців зосереджена у певних містах та регіонах України?

★ Якими факторами зумовлений такий вибір місця проживання?

► 1. Мовою цифр

У нещодавній доповіді Світового Банку, яка активно обговорювалася в українській пресі, із посиланням на дані ООН зазначалося, що в державі нараховується 6,9 млн мігрантів. Таким чином, за цим показником Україна поступалася лише США, Німеччині та Росії і знаходилася на четвертому місці в світі. Крім того, у доповіді говорилося, що серед мігрантів, які проживають на території України, 1,6 млн є нелегальними; це більше ніж будь-де в Європі. Однак, попри помітну частку іммігрантів у населенні України, потрібно зазначити, що 78 % з них (4,1 млн) прибули до проголошення державою незалежності. Тобто, переважна більшість народжені на території колишнього СРСР переміщувалися в межах єдиної держави — на той час вони були внутрішніми мігрантами.

Порівняння даних переписів 1989 та 2001 рр. засвідчує, що впродовж цього періоду кількісно зріс ряд етнічних груп. Так, чисельність азербайджанців в Україні збільшилася на 20 % і досягла у 2001 р. 45,2 тис., грузин — майже у півтора рази (становила у 2001 р. 34,2 тис.), вірмен — у 1,8 рази (99,9 тис.). Перепис показав також, що на 50 % стало більше корейців, їхня загальна кількість становила у 2001 р. 12,7 тис. осіб, у 30 разів зросла чисельність турків (8,8 тис.), у 9 разів — курдів (2 тис.), у 8 разів — в'єтнамців (3,9 тис.) і представників народів Індії та Пакистану (1,5 тис.), у 5 разів — арабів (3,2 тис.).

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я. М. — К.: Стило, 2009. — С. 17

ЗАВДАННЯ ► Джерело 2

★ Ознайомтеся із даними дослідження, яке подає соціальні характеристики іммігрантів (Джерело 2). Чим зумовлені гендерні відмінності у кількісному складі та освітньому рівні іммігрантів з різних країн?

► 2. Погляд дослідника. О. Брайчевська

У іммігрантській групі переважали чоловіки (60%), жінки становили 40%. Найбільша питома вага жінок серед вихідців із Афганістану (49%) та В'єтнаму (40%). Приблизно однакова кількість чоловіків і жінок серед мігрантів з Китаю, Ірану. Водночас, повністю чоловічим виявився склад тих, які прибули з Пакистану, Бангладеш, Туреччини. Такий статевий склад мігрантів відображає як національно-культурні традиції, за якими утримання сім'ї та пошук заробітку (в тому числі й за кордоном) належать до обов'язків чоловіків, так і характер міграції з певних країн: вимушений, коли рятуються цілими сім'ями, та економічний, коли на заробітки іде передовсім молодий чоловік. Кожний п'ятий з одружених мігрантів, охоплених обстеженням, проживав у шлюбі із громадянкою України. Змішані шлюби укладали лише чоловіки, жодного випадку, коли б жінка-іммігрантка вийшла заміж за уродженця України під час дослідження не зафіксовано.

Брайчевська О. Соціально-демографічні характеристики іммігрантів // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: Стило, 2009. — С. 91–99

► 3. Мовою цифр

Розподіл працівників-мігрантів з-за кордону, які одержали дозвіл на працевлаштування в Україні у 2007 р., за громадянством, осіб

Значна частина іммігрантів прибуває в Україну з метою працевлаштування. Обсяги трудової імміграції незначні, проте рік від року зростають. За даними Державного центру зайнятості, у 2000 р. в Україні офіційно, тобто із дозволами на працевлаштування, працювали 3,1 тис. іноземців, а на кінець 2007 р. — 12 тис.

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: Стило, 2009. — С. 22

► 4. Погляд дослідника. Максим Буткевич

Якщо ми говоримо про заробітчанин, найбільше їх у великих промислових містах. Насамперед йдеться про Київ, Харків, Одесу. Переважно це торгівля на величезних ринках — «Барабашово», «Сьомий кілометр». Або промислові міста, де існує нестача робочих рук на низькооплачуваних, брудних, небезпечних роботах. У цьому плані Україна, хай зі своєрідними модифікаціями, але наслідую загальносвітовий тренд: мігранти передусім працюють на роботах, які позначаються як три D — Dirty, Dangerous &

ЗАВДАННЯ ► Джерела 3–4

- ★ Ознайомтеся з даними про офіційну зайнятість іммігрантів в Україні (Джерело 3).
- ★ Поміркуйте, яким чином співвідносяться ці цифри з реальною кількістю вихідців з цих країн, що нині працюють в Україні?
- ★ Чи є у місцевості, де ви проживаєте, іноземні заробітчани? Що вам відомо про їхнє повсякденне життя, побут, працю?
- ★ Ознайомтеся з поглядом дослідника щодо сфер зайнятості іммігрантів в Україні (Джерело 4). Наскільки думка дослідника віддзеркалює ситуацію, яка вам відома.

не розташування Закарпатська область, що межує з чотирма країнами Євросоюзу, особливо відчуває перебування на своїй території великої кількості нелегальних транзитних мігрантів — громадян країн Південно-Східної Азії, Близького та Середнього Сходу, Африки, а останнім часом і ряду країн СНД (Молдова, Грузія, Російська Федерація), які прагнуть потрапити в країни Західної Європи і затримуються при спробі незаконного переходу Державного кордону України. За період 1991–2008 кількість затриманих в області незаконних мігрантів сягнула понад 38,3 тис. осіб.

Товт М. Нелегальна міграція та біженці на новому східному кордоні ЄС // Карпатський регіон та його роль у забезпеченні безпеки і співробітництва в Європі. — Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2008. — С. 140–146. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/Uzhgorod/21.pdf>

ЗАВДАННЯ ► Джерела 5–7

- ★ Ознайомтеся з Джерелами 5. 6 і 7. Поясніть, чому Україну називають «транзитною країною» щодо нелегальної міграції?
- ★ Чому мешканці багатьох країн прагнуть нелегально потрапити до країн Європи?
- ★ Зверніть увагу на громадянство осіб, які становлять більшість серед затриманих нелегальних мігрантів. Назвіть вірогідні причини міграції цих людей на Захід.
- ★ Чому серед затриманих нелегальних мігрантів переважають вихідці з країн колишнього СРСР?

Dumb, тобто «тупа, брудна, небезпечна» робота. Більше того, у цих великих містах є радше нестача робочих рук, пов'язана, очевидно, із демографічними процесами — старінням, падінням народжуваності протягом попередніх 15 років, а також із відтоком активної частини робочої сили за кордон.

Максим Буткевич: «Формується образ мігранта як загрози національній безпеці» // Спільне: журнал соціальної критики. — 2010. — № 1. — С. 89–93. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://commons.com.ua/archives/8384>

► 5. Думка експерта. М. Товт

Україна є частиною центральноєвропейського маршруту, одного з п'яти основних транскордонних маршрутів нелегальної міграції, що ведуть з усього світу до країн ЄС. Маршрут пролягає через Росію, Україну, Польщу, Угорщину, Словаччину до країн Західної Європи. Через своє географічне

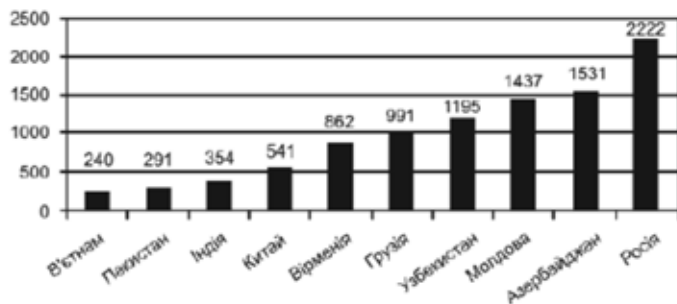
► 6. Мовою цифр

В останні роки щорічно на кордоні затримували 4–5 тис. нелегальних мігрантів (у 2007 р. 3767 осіб), натомість зросла кількість іноземців, яких не пропустили в Україну. Як що в 2003 р. прикордонники за побігли в'їзду 2,5 тис. потенційних нелегальних мігрантів, у 2004 р. — 4,9 тис., у 2005 р. — 11,3 тис., то у 2006 р. — 18,2 тис., а у 2007 р. — 24,9 тис. осіб. Кількість виявлених правоохоронцями всередині країни нелегальних мігрантів зменшується. Якщо ще кілька років тому вона перевищувала 20 тис. на рік, у 2007 р. становила 11,6 тис. осіб.

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: Стило, 2009. — С. 23–24.

► 7. Мовою цифр

Громадянство найбільших груп нелегальних мігрантів, виявлених на території України у 2007 р.

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: СтилоС, 2009. — С. 22

ЗАВДАННЯ ► Джерело 8

★ Ознайомтеся із повідомленням про акцію протесту мешканців м. Мукачеве (Джерело 8). Чому люди заперечували проти існування пункту утримання нелегальних мігрантів у їхньому регіоні? Наскільки обґрунтовані їхні вимоги?

► 8. Повідомлення у пресі. «Тільки правда»

У Мукачівському районі Закарпаття сьогодні відбулася акція протесту проти відкриття в області нового пункту утримання нелегальних мігрантів. Учасники кількатисячного мітингу виступають проти відкриття в Мукачівському районі на базі військового містечка, що розташоване між селами Дерцен і Форнош, нового пункту утримання нелегальних мігрантів <...> Мешканці навколишніх сіл стурбовані можливістю будівництва нового табору, передусім побоюючись появи нових інфекційних хвороб <...> Жителів Мукачівського району підтримує і районна та обласна влада. «Розміщення табору нелегалів в туристичному краї, який межує з чотирма країнами Європи, є, однозначно, хибним рішенням <...>».

«На Закарпатті протестують проти пункту утримання нелегалів 12 березня 2010» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://t-pravda.net/ru/crossing/regions/20396-na-zakarpatti-protestyuyut-proti-punktu-utrimannya-nelegaliv.html>

► 9. Мовою цифр

Національний склад біженців досить різноманітний. Це вихідці з майже 50 країн Азії, Африки, Європи. Близько третини з них є громадянами країн СНД, зокрема, Азербайджану, Росії (Чечні), Вірменії, Грузії, Таджикистану. Найбільший відсоток завжди становили громадяни Афганістану. Проте частка їх поступово зменшувалася. У 2007 р. вона скоротилася до 52 % проти 86 % у 1996 р. Громадян африканських країн серед тих, хто має статус біженця в Україні, небагато: 81 особа з Конго, 65 — Судану, 30 — Анголи.

Щорічно іноземці подають близько 2 тис. клопотань про набуття притулку. У 2007 р. бажаний статус одержали лише 33 особи, тобто трохи більше 1% заявників, серед яких було 17 афганців, 6 казахів, 5 іранців, по 4 — громадян Росії та Узбекистану.

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: СтилоС, 2009. — С. 18–19..

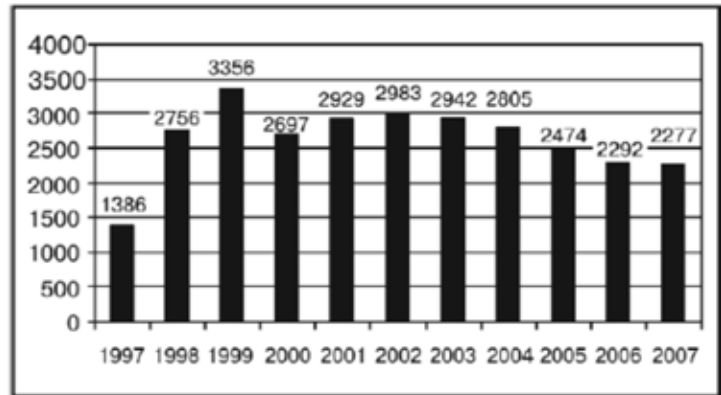

ЗАВДАННЯ ► Джерела 9–10

★ Ознайомтеся із даними про склад та кількість біженців в Україні (Джерела 9 та 10). Зважаючи на громадянство біженців, поясніть, які чинники у їхніх рідних країнах змусили цих людей шукати притулку в Україні? Поміркуйте, чому кількість осіб, що отримали статус біженця, в Україні не зростає?

► 10. Мовою цифр

Кількість визнаних біженців в Україні у 1996–2007 рр., осіб

Малиновська О. Імміграція в Україну: сучасна динаміка // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: Стило, 2009. — С. 19

ЗАВДАННЯ ► Джерела 11–12

★ Ознайомтеся з Джерелами 11 та 12. За якими ознаками можна припустити, що вказані злочини вчинені на ґрунті ксенофобії та расизму? Чому правозахисники стурбовані тим, що правоохоронні органи кваліфікують подібні злочини лише як хуліганство?

★ Чи відомі вам особисто випадки вияву ворожості до осіб іншої расової чи етнічної приналежності? Які причини, на вашу думку, спричиняють до таких ситуацій?

★ Як ви думаєте, якими шляхами суспільство може покращити цю ситуацію?

► 11. Офіційний документ

Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості»

5 листопада 2009 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості». (Відомості Верховної Ради України. 2010, №5). Закон передбачає кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від 10 до 15 років за навмисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Крім цього, передбачено покарання у вигляді штрафу від 200 до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян чи обмеження свободи на строк до п'яти років (з позбавленням права займати визначені посади або займатись певною діяльністю на строк до трьох років) за навмисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожечі і ненависті, на приниження національної честі і гідності людей в зв'язку з їх релігійними переконаннями, расовою, етнічною приналежністю, кольором шкіри, мовою.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу. http://dumskaya.net/news/V_Ukraine_zh_ubijstva_na_pochve_rasovoj_nenavist-004020/

► 12. Повідомлення Прес-служби МВС України

Працівники Печерського райуправління міліції затримали чотирьох хуліганів, які побили громадянина Туреччини. Як з'ясувалося, потерпілий мешкає в Україні вже чотири роки. Того вечора він прогулювався зі своєю знайомою на Хрещатику. Поряд проходили четверо молодиків, один з яких висловив образливі слова на адресу іноземця. Оскільки останній не відреагував на провокацію, інший молодик ударив іноземця кулаком в обличчя. Конфлікт припинили працівники патрульної служби міліції. За цим фактом порушено кримінальну справу, за ознаками ч.2 ст. 296 «Хуліганство» Кримінального кодексу України. Призначено судово-медичну експертизу для визначення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень, завданих іноземцеві. Досудове слідство у справі триває.

Прес-служба МВС України. Офіційний веб-сайт МВС України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/194881;jsessionid=673057569F5C439F2CF02D7D57640733>

Розбійний напад на п'ятерох китайських студентів скоїли у Києві. Двоє зазнали ножових поранень — обидва опинилися у лікарні, один з постраждалих у стані коми. Український омбудсмен Ніна Карпачова заявила — цей звірський напад був скоєний за расовою ознакою. Він підтверджує, що в Україні ксенофобія стає соціальною проблемою, а зусиль, які демонструє виконавча влада, недостатньо. Згідно з моніторингом уповноваженого з прав людини Карпачової, тільки за цей рік в Україні скоїли близько 200 злочинів проти іноземців. Із них — 15 убивств. За словами Карпачової, особливо гостро ця проблема проявилася у Києві.

5 канал. Новини. 25 липня 2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://5.ua/newsline/200/0/52438/>

Водночас, правозахисні організації стверджують, що в Україні майже всі злочини, скоєні на ґрунті расизму, називають хуліганством. «У Кримінальному кодексі є окремі статті — за вчинення злочинів на расовому ґрунті. Але в Україні такі випадки найчастіше кваліфікують просто як хуліганство, тому немає адекватної картини з проблеми расизму», — стверджує Тетяна Мазур, директор Міжнародної амністії в Україні.

Українська Гельсінська Спілка з прав людини. 5 квітня 2011. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1301996489>

► 13. Фотодокумент

Футбольний клуб
«Шахтар» —
переможець Кубка
УЕФА 2009

ЗАВДАННЯ ► Джерела 13–15

★ Розгляньте фото (Джерело 13) та ознайомтеся із складом футбольного клубу «Шахтар» (Джерело 14). Зверніть увагу на частку іноземних «легіонерів» у його складі. Чому, на вашу думку, іноземні футболісти у складі ФК «Шахтар» займають значну частину основного складу команди?

★ Перегляньте світлину із зображенням вболівальників львівського футбольного клубу (Джерело 15). Опишіть свої відчуття?

★ Наведіть приклади того, яким чином іноземні мігранти приносять користь нашій країні в різних сферах суспільного життя, сприяють піднесенню міжнародного іміджу України?

► 14. Офіційний документ**Склад команди «Шахтар» сезону 2011–2012****Воротарі**

30 Пятов Андрій — Україна

Півзахисники

3 Хюбшман Томаш — Чехія

7 Фернандіньо — Бразилія

8 Жадсон — Бразилія

14 Кобін Василь — Україна

15 Степаненко Тарас — Україна

19 Гай Олексій — Україна

22 Мхітарян Генріх — Вірменія

29 Тейшейра Алекс — Бразилія

33 Срна Дарійо — Хорватія

Захисники

5 Кучер Олександр — Україна

13 Шевчук В'ячеслав — Україна

26 Рац Разван — Румунія

27 Чигринський Дмитро — Україна

32 Іщенко Микола — Україна

36 Чижов Олександр — Україна

44 Ракицький Ярослав — Україна

Нападники

9 Адріано Луїс — Бразилія

11 Едуардо — Хорватія

17 Селезньов Євген — Україна

99 Морено Марсело — Болівія

Офіційний сайт ФК «Шахтар». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://shakhtar.com/ua/team/>

► 15. Фотодокумент

Вболівальники ФК «Карпати»

Офіційний веб-сайт ФК «Карпати» www.fckarpaty.lviv.ua

ЗАВДАННЯ ► Джерела 16–17

★ Ознайомтеся із Джерелами 16 та 17. Що є запорукою злагоди у шлюбі афганця та українки (Джерело 16)?

★ За що цінують і поважають українські родичі та друзі африканця Матеуса Пембеле (Джерело 17)?

★ Поміркуйте, які чинники сприяють міжетнічній згоді та успішній інтеграції іноземців в українське суспільство?

► 16. Свідчення очевидця

<...> Я мусульманин, у нас в Афганістані всі мусульмани. Моя дружина родом із України, вона православна. Я поважаю її віру, а вона поважає мою. В сім'ї у нас святкують як православні свята, так і мусульманські. Наші діти, які народились в Афганістані, хрещені у мечеті, а ті, які в Україні, — у православній церкві. Коли вони виростуть, хай самі вибирають, ким їм бути — православними чи мусульманами <...>.

Фрагмент інтерв'ю з імігрантом з Афганістану, чоловіком, 56 років, освіта вища, громадянин України. Браїчевська О. Соціально-демографічні характеристики імігрантів // «Нетрадиційні» імігранти у Києві: сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я.М. — К.: Стилос, 2009. — С. 91.

► 17. Повідомлення з преси

Матеус Пембеле, африканець, восени 2006 року одружився з українкою Аллою Панченко з села Олександрівки Корюківського району. За паспортом він Матеус Пембеле, а в побуті Кеннеді. У Алли це другий шлюб. Перший раз вийшла заміж молодою. Але чоловік пив, і вони розлучилися. <...> Реєстрували шлюб у Корюківці, а за святкові столи сіли в Олександрівці. З боку нареченого були на весіллі двоє друзів. Родичі живуть у Центральній Африці, приїхати не змогли. «Береться за всяку роботу, — хвалить зятя теща. — Картошку і капусту сапував. Окучувача тягав з батьком на переміну. Грубу склав з кирпича. Ми тепер там корм для худоби варимо. Відпасав корів. Поїть нашу Зорку, годує. Тільки не доїть. Торік я хворіла, не варила, не прала — усе Алла. А Кеннеді їй допомагав. Город полов, а восени копав картоплю. Аллочка багато консервації робить, гарно в неї получається. Він у неї на підхваті. Молодець. І людина хороша. Ні тобі скандалів, ні матюків. Неп'ющий. Ну, хіба чарку в празник... З сусідами у нього хороші відносини...» Два роки тому Матеус Пембеле одержав паспорт громадянина України. Усі його плани на майбутнє зв'язані з нашою країною.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gorod.cn.ua/news_9454.html